

Марія ПЕТРИШИН,

викладач

Немирівського коледжу
будівництва та архітектуриВінницького національного
аграрного університету

У ПАМ'ЯТІ – БАГАТО БОЛЮ

Сторінки життєпису Анастасії Куш

У подільському Немирові мешкає **Анастасія Зіновіївна Куш**. У переддень Нового року вона відзначила 95-й рік свого народження. Учителка рідної словесності, ветеран війни і праці, ровесниця і землячка Олеся Гончара понад півстоліття трудилася на освітянській ниві. Її життя – одна зі сторінок нашої багатостраждальної історії. Довгими самотніми вечорами, неспокійними безсонними ночами перед її очима постають картини з минулого.

У пам'яті спливають уривки спогадів, одні з яких загубилися на перехрестях життєвих доріг, інші – поблякли. Та події далекої юності тридцять третього вкарбувалися у серце назавжди... У них – багато болю.

Було нас багато,

І гомоном повнилась хата...

Щасливе дитинство, що минуло в селі Лелюхівка Новосанжарського району на Полтавщині, коли були тато і мама, дідусь і бабуся, два братики і велика рідня.

Свята вечеря. Уся родина за різдвяним столом. Дідусь, обійшовши з мискою всю худобу, набирає першу ложку куті й кидає до стелі, аби знати, чи будуть роїтися бджоли. Яка то смачна й весела була вечеря! Село дзвенить колядками. Діти шукають горішки у дідуху, слухають розповіді-бувальщини старших. Добре пам'ятає, як дідусь урочисто виймав зі скрині велику книжку в полотняній обгортці і з гордим задоволенням казав: «Дивись, дитино, це документ на нашу землю». Тішився, що є господарем і що зароблене чесною працею залишить у спадок дітям та онукам. Хіба міг знати хлібороб, що за кілька років усе разуче зміниться? Навіть уві сні не могло привидітися таке страшне майбутнє!

Уже тепер ми знаємо немало про ті часи, про великий мор, про приблизну кількість жертв. Для Анастасії Зіновіївни це глибока рана, яка й тепер кривавиться.

Вже не пісня, а стогін.

Тут пісня померла.

Найвиразніше вихоплюється зі спогадів постать шестирічного брата Іванка, який першим покинув родину. Помирав хлопчик у страшних муках. Голодні хлоп'ята ходили на луг «ласувати» шпичаками молодого очерету. Десь там Іванко гострячком поранив ногу. Знесилений організм дитини не опирався...

Невдовзі за ним відійшов і старшенький Грицько. Настю рятувала школа: там давали мисочку баланди.

Часом дівчина після уроків разом з іншими дітьми ходила за третє село пошукати на вже зораному полі кукурудзи. Блукали тим полем не тільки вони. Яке ж то щастя було, коли траплявся якийсь качанчик. Притискала його до грудей як найбільшу цінність. Удома мати розтовкувала зеренця і варила затірку. Досі пам'ятається той смак.

А примара з косою спішно шугала українськими селами. Багаті «жнива» збирала. Сильні й працюваті господарі ставали безпорадними і немічними. Спробував урятувати сім'ю і Настин батько. Вирушив у мандри, та опухлими ногами дочкавав лише до половини села... Не затрималися на цьому світі мати, дідусь і бабуся. Залишилась Настуня як билиночка в полі – єдина гілочка славного роду Кушів.

Спочатку сиротину забрали дядько й тітка бавити їхнє маля. Та незабаром переставились і вони. Тоді дівчину «опреділили» до господаря, який годував катів-чекістів, доглядати свиней. На навчання не було часу. Класний керівник, учитель української мови (німець за національністю), переймався долею відмінниці. Господиня на його зауваження зреагувала гостро: «Може йти куди хоче, якщо її тут тяжко!»

Стала посеред дороги з вузликом у руках, не знаючи куди податися. Як вутлий човник у розбурханому морі...

Узяла Настю до себе добра жінка, яка ставилася до сирітки, як до рідної.

Потроху оговтувалась, ходила до школи. Як найкращу ученицю, її нагородили туристичною путів-

кою «Крим–Кавказ». Немов у казку потрапила дівчина. Уперше у житті побачила такі високі скелясті засніжені гори і таке велично глибоке море! У цій мандрівці був і стрункий, симпатичний юнак Олесь Гончар. Писав вірші й гарно читав їх, був цікавий і товариський, тому молодь тягнулась до нього.

Багато було спільного у Насті з Олесем. Обоє з Полтавщини, однолітки, сироти, обоє вибрали українстику. Згодом вони зустрінуться на вчительській конференції в Києві – відомий письменник і вчителька. Пізніше, у часи цькування митця за «Собор», Анастасія Зіновіївна напише чесний відгук на цей твір. Та це буде згодом.

Із гарними враженнями повернулася додому. Якраз тоді гостював син її добродійки, студент Київського художнього інституту. Оцінивши Настин атестат, порекомендував їй вступати до Полтавського педінституту. Дівчина засмутилася, бо не мала грошей навіть на дорогу.

– Я ось отримав стипендію – бери. Цього тобі вистачить до першої своєї.

Теплі почуття вдячності зігрівають душу й досі. Як багато важила в її житті ота допомога!

Настя успішно склала іспити. Вчилися тоді за скороченою програмою: країні не вистачало вчительських кадрів, бо пошуки «ворогів народу» значно скоротили їхні лави. У Полтаві дівчина зустріла свою долю – познайомилася зі студентом будівельного інституту Дмитром Кобою. Анастасія раніше закінчила навчання і вже працювала у школі, а Дмитро поїхав на практику в Казахстан. Повернувся до коханої з цінним на той час подарунком – відрізом матерії на плаття.

Одружилися молодята, і невістка перейшла до чоловікових батьків. Це був найщасливіший день у житті. Правда, нареченого спантеличила відповідь коханої реєстраторові, що прізвище залишає своє. Та хіба могла вона вчинити інакше? Це ж єдина пам'ять про свою родину, яку так жорстоко і безжально поглинув червоний молах.

За рік її коханий теж одержав диплом. Нарешті можна жити по-людськи – для цього є всі передумови. Та це лише так здавалося. Не забарилася нова біда – війна. Знову страх, розруха, горе. Прийшли нові окупанти. У їхній хаті оселився злющий офіцер. Настя з батьками викопала землянку в кінці городу, і там вони часто ховались од гніву зайди-заброди. Особливо небезпечно стало, коли в потилицю фашистам дихали радянські війська. Хто завчасно не сховався, розстрілювали на місці.

Після звільнення від ворога почалася відбудова зруйнованої країни. Анастасія Зіновіївна повернулася до своєї роботи. Активну, енергійну, компетентну вчительку призначили директором середньої школи. Ой, як то було відповідально і небезпечно в ті часи! Особливо вчителям-україністам, які для сталінської репресивної команди були потенційними націоналістами. Згадує Анастасія Зіновіївна, як у сусідній школі під час літнього ремонту пофарбували панелі стін голубою фарбою, а смужечку зверху підвели жовтою – іншої у школі не було. Наступного дня директора й завуча забрали. Більше їх ніхто не бачив.

Працювала на совість, працювала й за тих, хто поліг на війні. За високі успіхи й досягнення в педагогічній роботі була нагороджена медаллю.

Повернувся з війни Дмитро Павлович, і його відразу направили до Немирова. У 1945 році тут організовано будівельний технікум, а Дмитро Павлович був дипломований інженер-будівельник. Відтоді полтавці стали подоянами, виховували кадри для будівельної індустрії. Скромні, щирі, дружні, вони найбільше цінували життя, хліб і добре слово, розуміючи, що багатство – це те, що є в тобі, а не те, що є у тебе.

Давно вже немає Дмитра Павловича, з 1990 року на заслуженому відпочинку Анастасія Зіновіївна, та досі теплим словом згадують їх численні випускники й колеги.

Шановна Анастасіє Зіновіївно!

Сердечно вітаємо Вас із високим ювілеєм! Зичимо Вам міцного здоров'я, радості. Нехай утіха прожитими літами, любов і повага учнів, колег і рідних зігрівають Вашу душу.

